

Кузь Т. В.
*доктор філософії з права, доцент кафедри
адміністративного права та судочинства
Західноукраїнський національний університет*

ДИСКРЕЦІЯ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ: БАЛАНС МІЖ УПРАВЛІНСЬКОЮ ЕФЕКТИВНІСТЮ ТА ДОТРИМАННЯМ ЗАКОННОСТІ

Сучасна система публічного адміністрування характеризується значною різноманітністю функцій, завдань і напрямів діяльності органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування та надання суб'єктам публічної адміністрації певного простору для самостійного прийняття рішень у межах закону. Така можливість вибору найбільш доцільного варіанта дій отримала назву дискреційних повноважень.

Дискреційні повноваження є необхідним елементом ефективного публічного адміністрування, оскільки забезпечують гнучкість управлінських рішень, дозволяють адаптувати правозастосування до конкретних умов та сприяють оперативності діяльності органів влади [1].

Зміст дискреційних повноважень по-різному розкривається серед вчених-адміністративістів. Деякі з них в основі дискреції вбачають «вибір при відшукуванні та прийнятті найбільш корисного, доцільного рішення або здійснення конкретної дії» [2, с. 50]. Інші науковці вважають, що здійснення такого вибору є «обов'язком суб'єкта владних повноважень» [3, с. 281-282].

Також є частина науковців, які поділяють думку, що здійснення вибору є диспозитивною можливістю суб'єкта владних повноважень: дискреційне повноваження «припускає можливість вибору» та є «правом органу влади». [4, с. 38].

Враховуючи такі різні наукові підходи, питання про сутність дискреції стало предметом наукового висновку Верховного Суду, проаналізувавши який можна виділити наступне:

«дискреційне повноваження може полягати у виборі діяти, чи не діяти, а якщо діяти, то в обранні варіанта рішення чи дії серед варіантів, що прямо або опосередковано закріплені у законі, відсутність необхідності узгодження варіанта вибору із будь-ким; дискреційне повноваження закріплюється в оціночному понятті, відносно-визначеній нормі, альтернативній нормі, нормі із невизначеною гіпотезою; при реалізації дискреційного повноваження суб'єкт владних повноважень зобов'язаний поважати основоположні права особи, дотримуватися: конституційних принципів; принципів реалізації відповідної владної управлінської функції; принципів здійснення дискреційних повноважень; змісту публічного інтересу; положень власної компетенції; вказівок, викладених у інтерпретаційних актах; фахових правил, закріплених у нормативних актах; адміністративної практики; судової практики; процедурних вимог» [5].

На законодавчому рівні тлумачення поняття «дискреційне повноваження» знайшло своє закріплення в Законі України «Про адміністративну процедуру», згідно з яким це «повноваження, надане адміністративному органу законом,

обирати один із можливих варіантів рішення відповідно до закону та мети, з якою таке повноваження надано» [6].

Адміністративний орган, наділений дискреційними повноваженнями, зобов'язаний реалізовувати їх виключно з метою досягнення тієї цілі або однієї з цілей, заради яких відповідне повноваження було надано законом. Здійснення дискреції не може переслідувати інші, сторонні або не передбачені законом інтереси.

У разі, якщо прийнятий адміністративний акт спричиняє побічні наслідки, що не пов'язані з визначеною законодавством метою надання дискреційного повноваження, такі наслідки не повинні враховуватися під час оцінки законності відповідного адміністративного акта.[7]

Надання адміністративним органам певної свободи розсуду також забезпечує гнучкість управлінської діяльності, дозволяючи оперативно реагувати на зміну суспільних умов, управлінських потреб і пріоритетів державної політики.

Варто відмітити, що адміністративна дискреція не є довільною, вона завжди здійснюється відповідно до закону. В ч. 3 ст. 6 Закону України «Про адміністративну процедуру» закріплено правові умови забезпечення законності під час реалізації адміністративними органами дискреційних повноважень. Зокрема, «здійснення адміністративним органом дискреційного повноваження вважається законним у разі дотримання таких умов: 1) дискреційне повноваження передбачено законом; 2) дискреційне повноваження здійснюється у межах та у спосіб, що передбачені Конституцією України та законом; 3) правомірний вибір здійснено адміністративним органом для досягнення мети, з якою йому надано дискреційне повноваження, і відповідає принципам адміністративної процедури, визначеним цим Законом; 4) вибір рішення адміністративного органу здійснюється без відступлення від попередніх рішень, прийнятих тим самим адміністративним органом в однакових чи подібних справах, крім обґрунтованих випадків.» [6].

Таким чином, за умови дотримання законності, обґрунтованості та розумності дискреція підвищує ефективність, раціональність і своєчасність прийняття управлінських рішень.

Крім того, дискреційні повноваження створюють можливість максимально повного врахування прав, свобод та законних інтересів приватної особи, особливо у випадках необхідності їх збалансування з публічним інтересом.

У цьому контексті адміністративна дискреція виступає інструментом досягнення справедливого балансу між владними повноваженнями держави та гарантіями прав людини, що є важливою ознакою функціонування правової держави.

Ефективні механізми правового контролю, адміністративної процедури та судового нагляду покликані запобігати зловживанню дискреційними повноваженнями і гарантувати захист прав та свобод людини.

У перспективі розвитку публічного адміністрування в Україні важливого значення набуває подальше вдосконалення нормативного регулювання дискреції та формування єдиних стандартів її здійснення відповідно до європейських правових підходів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бойко І. В., Соловійова О. М. Дискреція публічної адміністрації: сутність і правове регулювання. Проблеми законності. 2025. Вип. 170. С. 198 – 219. <https://doi.org/10.21564/2414-990X.170.338076>.
2. Селіванов А. О. Адміністративний процес в Україні: реальність і перспективи розвитку правових доктрин / А. О. Селіванов. Київ : Ін Юре, 2000. 68 с.
3. Загальне адміністративне право: підручник / за заг. ред. Р. С. Мельника. 2-ге вид. Одеса : ВД «Гельветика», 2023. 690 с.
4. Константи́й О.В. Захист суб'єктивних прав, свобод і законних інтересів у публічно-правовій сфері адміністративними судами: до питання меж та способів. Адміністративне право і процес. 2015. № 4 (176). С. 35-40.
5. Науковий висновок щодо меж дискреційного повноваження суб'єкта владних повноважень та судового контролю за його реалізацією. URL: <https://adm.te.court.gov.ua/sud1970/pres-centr/news/465449/> (дата звернення: 16.04.2026)
6. Про адміністративну процедуру: Закон України від 17.02.2022 № 2073-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2073-20#Text> (дата звернення 16.04.2026)
7. Науково-практичний коментар до Закону України «Про адміністративну процедуру». URL: <https://www.rada.gov.ua/uploads/documents/74413.pdf> (дата звернення 16.04.2026)

УДК 342.9

Ментух Н. Ф.

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри адміністративного права
та судочинства,
Західноукраїнський національний університет*

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРОЕКТІВ ПУБЛІЧНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА В ОКРЕМИХ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ

У всьому світі публічно-приватне партнерство (ППП) визнається однією з найперспективніших форм організації інвестиційного процесу та забезпечення соціально-економічного розвитку.

Великобританія є безумовним лідером з реалізації проектів на основі PPP. Крім того, її вважають родоначальницею даного механізму, оскільки у сучасному розумінні перший досвід впровадження інструментів PPP був набутий саме у Сполученому Королівстві.

В даний час проекти PPP у Великобританії мають різну галузеву спрямованість, у тому числі проекти реалізуються в соціально значущих сферах (школи, лікарні, в'язниці, суди, пожежні частини, поліція, житлове будівництво), транспортній інфраструктурі, інформаційних технологіях, виробництві продукції військового призначення та дозвіллі. Найбільші проекти